

نفاق و منافقان از منظر قرآن کریم

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: جواهر فروش زاده، مریم، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: نفاق و منافقان از منظر قرآن کریم / مولف مریم جواهر فروش زاده.
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۷ ص.؛ ۲۳×۲۹ سم.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۳۰-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۲-۱۷۷.
موضوع	: ربا -- جنبه های قرآنی
موضوع	: Hypocrisy -- Qur'anic teaching
موضوع	: منافقان در قرآن
موضوع	: Munafiqun in the Qur'an
رده بندی کنگره	: ۲۴۹۵۰۹۰۹۷۵/۲
رده بندی دیویی	: ۱۵۹/۱۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۵۳۲

نفاق و منافقان از منظر قرآن کریم

مؤلف:	مریم جواهر فروش زاده
ناشر:	مشارت سنجش و دانش
تیراژ:	۲۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۵
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۳۰-۴
قیمت:	۱۵۰۰۰ ریال
آدرس: خیابان انقلاب - خیابان دانشگاه - تقاطع روانمهر - پلاک ۱۲۶ - ساختمان سنجش و دانش	تلفن: ۰۲۱-۶۱۲۶

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد.

چکیده

نفاق، پدیده‌ای است که در همه جوامع قابل پیگیری است. یکی از این عرصه‌ها، عرصه نظری مباحث نفاق است در این زمینه، بررسی عوامل ظهور نفاق شایسته پژوهش است. بی تردید، طرح این گونه مباحث از منظر دینی می‌تواند به تحکیم مبانی نظری مطالعات انقلاب اسلامی بینجامد. نفاق در صدر اسلام پدیده‌ای است که از نگاه بسیاری، معلول «ترس» و از دید برخی دیگر، معلول عوامل متعددی چون طمع، ترس، تعصب، اخلاق و ایجاد انحراف در برنامه انبیاست. لازمه این اختلاف آن است که در دیدگاه نخست، پیدایش نفاق، محدود به مدینه می‌شود، ولی در دیدگاه دوم، وقوع آن در مکه پیش از هجرت نیز قابل ملاحظه و اثبات است. تدبیر در آیات مربوط به منافقان، مؤید دیدگاه اخیر است. و در یک نگاه کلی در تمام جوامعی که عده‌ای منفعت طلب خواهان رسیدن به خواسته‌های خویش هستند قابل بررسی است.

واژگان کلیدی

پیدایش نفاق، منافقان، آیات مکی و مدنی، نفاق پیش از هجرت، انقلاب اسلامی، جریان نفاق.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۱	مقدمه
۳	۱- پیدایش نفاق و ریشه های آن
۴	۲- لزوم شناخت منافقین در هر جامعه
۶	۳- وسعت معنی نفاق
۷	۴- کارشکنیهای منافقان
۸	۵- فریب دادن وجدان
۹	۶- تجارت پر زیان
۱۰	نفاق و منافقان در نگاه امام موحدان علیه السلام
۱۰	نکوهش و هشدار
۱۲	نفاق در لغت و اصطلاح
۱۳	گونه های نفاق
۱۶	ویژگی های منافقان
۱۶	۱- منافقان اعتقادی- سیاسی
۱۶	۱-۱- شک و تردید
۱۶	۱-۲- عبرت نگرفتن
۱۸	۱-۳- علم بی عمل
۱۸	۱-۴- پارسایی دروغین
۱۹	۱-۵- دنیا طلبی
۲۰	۱-۶- ننگ نداشتن زبان
۲۱	۲- ویژگی های منافقان اجتماعی - اخلاقی
۲۱	۲-۱- آراستگی دروغین
۲۲	۲-۲- چاپلوسی
۲۳	۲-۳- چند رنگی
۲۴	۲-۴- آسان گیری بر خود و سخت گیری بر مردم

۲۴	ویژگی عملکرد منافقان
۲۶	راه های شناخت نفاق و منافقان
۲۶	۱- لحن گفتار
۲۸	۲- نحوه رفتار
۲۸	۱-۲- خمودی و ناسپاسی
۳۰	۲-۲- تکلف ورزیدن
۳۰	۳-۲- موافقت ظاهری
۳۱	۴-۲- غیبت کردن
۳۱	۵-۲- خیانت ورزیدن
۳۲	۶-۲- حق کشی
۳۳	۷-۲- ظاهر سازی
۳۴	۳- ذکر اندک
۳۵	دشمنی با چهره های تابناک دین
۳۶	ریشه های نفاق
۳۶	۱- حقارت درونی
۳۷	۲- ستیزه جویی
۳۷	ردیلت های اخلاقی
۳۹	زبان های نفاق
۳۹	۱- تباهی ایمان
۴۰	۲- نپذیرفتن حکمت
۴۱	۳- بی آبرویی
۴۱	۴- بی اعتمادی
۴۲	درمان نفاق
۴۲	۱- بهره گیری از قرآن
۴۲	۲- دعا
۴۳	برخورد با منافقان
۴۷	جریان شناسی نفاق و بررسی انگیزه های آن در انقلاب نبوی از دیدگاه قرآن کریم
۴۷	۱- واژه شناسی نفاق
۴۷	معنای لغوی نفاق
۴۷	۲- کاربرد قرآنی
۵۳	طبقه بندی طیف های گوناگون اعتقادی بر اساس قرآن
۵۳	۱- مؤمنان
۵۳	۲- کافران
۵۴	۳- منافقان
۵۵	نفاق فردی و نفاق سازمانی
۵۸	شکل گیری نفاق ، معلول کدام عامل یا عوامل ؟

۵۹	دیدگاه نخست : ترس عامل اصلی پدیده نفاق
۶۰	دیدگاه دوم : نفاق معلول عوامل متعدد
۶۱	انگیزه های پیدایش نفاق از دیدگاه قرآن کریم
۶۱	۱ - طمع
۶۲	الف) طمع به منافع دراز مدت
۶۵	ب) طمع به غنایم جنگی و منافع نقدی
۶۶	۲ - ترس
۶۷	الف ترس از مرگ
۶۷	ب - ترس از دست دادن مال
۶۸	ج - ترس از رسوایی
۶۹	۳ - تعصب
۷۰	۴ - سرگردانی و بی تفاوتی
۷۱	۵ - اخلاص و ایجاد انحراف در برنامه انبیاء
۷۳	۶ - تفرقه افکنی میان مؤمنان
۷۳	نشانه های منافقان از دیدگاه آیات و سوره های قرآنی
۷۴	بررسی ویژگی های منافقان از دیدگاه سوره منافقین
۹۳	صفات منافقان از دیدگاه سوره نساء
۱۰۱	صفات منافقان از دیدگاه سوره توبه
۱۰۳	خودخواهان بی منطق
۱۰۵	صفات منافقان در سوره احزاب
۱۱۰	صفات منافقان در سوره انعام
۱۲۰	صفات منافقان در سوره حدید
۱۳۷	ایجاد جنگ روانی
۱۳۹	ارتباط منافقان با عدم انسجام اجتماعی و زیست مطلوب اجتماعی انسان
۱۴۰	عوامل تقویت انسجام اجتماعی
۱۴۰	۱ - تقویت وابستگی عاطفی
۱۴۱	۲ - جامعه پذیری
۱۴۱	۳ - انجام مناسک دینی
۱۴۲	عوامل اختلال انسجام اجتماعی
۱۴۴	۱ - اختلال هنجاری
۱۴۴	۲ - اختلال نمادی (۱ - رواج دروغگویی ۲ - شیوع حرمت شکنی)
۱۴۶	۳ - اختلال توزیعی
۱۴۷	نتیجه گیری از بحث انسجام اجتماعی
۱۴۸	جستاری بر نشانه ها و شرایط ظهور حضرت مهدی (عج)
۱۵۰	علائم و نشانه های ظهور حضرت مهدی (عج) چیست ؟
۱۵۴	تکالیف و وظایف شیعه در زمان غیبت امام زمان (عج)

www.ketab.ir

نفاق این پدیده شوم بیماری بسیار خطرناکی است که حیات هر انقلابی را از درون تهدید می کند و این که سابقه ای به درازای تاریخ بشریت دارد و در نهضت آسمانی انبیاء همواره به صورت خطری جدی وجود داشته است در دوران انقلاب اسلامی ایران نیز که کم و بیش حوادث صدر اسلام تکرار شده است، توجه به نوع تلقی و رویارویی پیامبر اسلام و نیز تحلیل و موضع گیری قرآن کریم می تواند راه گشای حرکت انقلاب اسلامی باشد. رویکرد رهبر کبیر انقلاب اسلامی امام خمینی در تبیین و تحلیل جریان انقلاب اسلامی مبتنی بر الهام از منابع اصیل دینی همچون قرآن و سنت نبوی بوده است. بر این اساس بر بررسی یکی از مباحث سیاسی مرتبط با جریان نفاق که در صدر اسلام رخ داده است نیز می پردازیم. با نگرش به قرآن و آغاز بعثت خاتم پیامبران، مسئله نفاق، مفهوم و جلوه تازه ای یافت تا آنجا که در زمان نازل شدن وحی پیش از صد و پنجاه آیه در باره نفاق منافقان و افشاکردن نیت های پلید آنان نازل شد. شناسایی این جریان اعتقادی و بررسی عوامل مؤثر در شکل گیری آن در صدر اسلام، گامی مهم در جهت شناخت دوستان و دشمنان نمایان به شمار می آید که می تواند با زدودن غبار توهم یا ابهام از برخی چهره های معاصر بعثت، زمینه ای برای تجدید نظر در بسیاری از گرایش های فکری و باورهای مذهبی فراهم آورد. بررسی منابع و آیه های نشان می دهد که اصل مبحث نفاق دارای پیشینه ای طولانی است، به گونه ای که در همان سده های سوم و چهارم برخی را به جمع آوری روایاتی در این زمینه وا داشته است. مانند صفت النفاق و ذم المنافقین اثر جعفر بن محمد الفریانی (م ۲۰۷ - ۳۰۱ هـ . ق) و صفت النفاق و نعت المنافقین من السنن الماثوره عن رسول الله (ص) - ابو نعیم اصفهانی (م ۳۳۴ ت ۴۳۰ ق) و در همان دوران، پرسش ها و شبهاتی

منشعب از این بحث اذهان جستجوگر را به خود مشغول می کرده است. در پاسخ به این پرسش که آیا نفاق در صدر اسلام تنها معلول ترس از قدرت مسلمانان مدینه است یا اینکه انگیزه های دیگری نیز در شکل گیری آن تأثیرگذار بوده است، شیخ صدوق در کتاب کمال الدین و تمام النعمه با نقل روایتی مفصل، گفت و گوی سعد بن عبد الله قمی با یکی از نواصب را در باره ایمان برخی صحابه مطرح می کند. در این مناظره، ناصبی با استناد به متفی بودن فضای ترس کفار از مسلمانان در محیط مکه، و به گونه نفاق در مسلمانان پیش از هجرت را غیر معقول می پندارند. شیخ صدوق در ادامه همین روایت، وجود انگیزه های دیگری را برای نفاق ورزی از امام زمان بازگو می کند. (شیخ صدوق، ۱۴۰۱، ه. ق. ۴۵۴ - ۴۶۳) ما در این نوشتار، پس از پژوهش در مفهوم لغوی و اصطلاحی واژه نفاق و ارائه برخی تسمیات مستند به آیات قرآن، به بیان دیدگاه های موجود درباره عامل شکل گیری این پدیده می پردازد و از منظری قرآنی، انگیزه های مؤثر در پیدایش نفاق و وجود برخی از آن عوامل را در مکه پیش از هجرت اثبات می کنیم. در ضمن با در نظر گرفتن این فرضیه که زیست مطلوب اجتماعی انسان، مستلزم بایسته های نظام انسجام اجتماعی است، کوشش نموده ایم تا زوایای اجمالی انسجام اجتماعی را از دیدگاه قرآن کریم بررسی نماییم و از تقویت وابستگی عاطفی، جامعه پذیری و انجام مناسک دینی به عنوان عوامل تقویت کننده انسجام اجتماعی و نیز عوامل اصلی اختلال انسجام اجتماعی:

نظیر اختلال هنجاری، اختلال نمادی و اختلال توزیعی را به صورت مختصر در این نوشتار گنجانده ایم. در ادامه با نگاهی به نشانه های فرج و موانع ظهور، نتیجه گیری کلی موضوع بحث را مطرح ساخته ایم.